

*„De un mut ancien lai bretun
Le cunte e tute la reisun
Vus dirai...”*

Vă voi reda o foarte veche poveste celtă, așa cum am înțeles-o eu.

A fost odată în Bretania un cavaler pe numele său Eliduc. Era un model în felul lui, unul din cei mai viteji oameni din țară și avea o soție de familie înaltă și cunoscută, bine crescută și credincioasă lui. Trăiau fericiți de mulți ani, pentru că era o căsătorie întemeiată pe dragoste și încredere reciprocă. Dar a izbucnit un război și el a plecat să lupte. Acolo s-a îndrăgostit de o micuță prințesă tânără, încântătoare, care se numea Guilliadun. Numele celt al soției rămase acasă era Guildelüec și, astfel, povestea se numește *Guildelüec și Guilliadun*, după numele lor. Titlul original era *Eliduc*, dar a fost schimbat pentru că este vorba despre două femei. Acum vă voi spune exact cum s-au întâmplat lucrurile.

Stăpînul lui Eliduc era regele Breitaniei, care-l îndrăgea pe cavaler și se îngrijea de toate trebuințele acestuia. Eliduc îl slujea cu credință – cînd regele se afla în străinătate, Eliduc rămînea să se ocupe de teritorii și să le păzească, căci era un luptător neîntrecut. În schimb, primea favori. Îi era permis să vîneze în pădurile regale. Nici un vînător, cît ar fi fost de viteaz, nu îndrăzne să i se împotrivească, nici să se plîngă de el. Dar invidia celorlalți pe norocul său a produs

efectul cunoscut. A fost calomniat și trădat, ceea ce l-a adus în relații proaste cu regele. În cele din urmă, a fost gonit de la curte fără nici un motiv. Rămas fără căpătîi, Eliduc a cerut de nenumărate ori să fie primit la rege – era acuzat pe nedrept, îl slujise pe rege cu credință și de bună-voie. Dar nu primi nici un răspuns de la curte. Convins că nu va obține nici o întrevvedere, Eliduc se hotărî să ia calea exilului. Se duse deci acasă și-și strînse prietenii laolaltă. Le spuse cum stăteau lucrurile cu regele, despre supărarea acestuia pe el. Eliduc făcuse tot ce putuse; regele nu avea temei să-l îndepărteze. Cînd plugarul aude vorbe usturătoare din partea stăpînului, spune: „Să nu te încrezi în iubirea stăpînului“. Dacă cineva în situația lui Eliduc ar avea ceva minte, s-ar încrede mai mult în dragostea vecinilor. Așa că acum Eliduc spune* că este sătul de Bretania; că va trece marea în Anglia, pentru a se simți bine acolo. Că-și va lăsa acasă soția, de care vor avea grijă servitorii și prietenii. Zis și făcut. S-a pregătit de drum frumos, cum se cuvine, luînd cu sine zece călăreți. Prietenii s-au întristat văzîndu-l cum pleacă; cît despre soția lui, l-a însoțit în prima parte a drumului, cu ochii în lacrimi, căci simțea că-l pierde. Dar el i-a jurat solemn credință. Apoi își ia la revedere și înaintează călare pînă la mare. Acolo se îmbarcă pe o corabie, traversează marea fără peripeții și ajunge în portul Totnes.

În această parte a Angliei se aflau mai mulți regi care erau în război unii cu alții. Înspre Exeter se afla un rege puternic. El nu avea moștenitor pe linie bărbătească, ci doar o fiică nemăritată. Aceasta era explicația războiului care tocmai se desfășura, căci îi refuzase mîna fiicei sale unui

* Trecerile la prezentul narativ (precum și cele din dialog) se află în original ca atare (n.a.).

egal dintr-o altă dinastie și celălalt rege îi lua tot pământul. Îl prinsese pe bătrînul rege într-una din cetățile sale fortificate*. Nimeni nu mai avusese curajul să iasă să-l înfrunte pe invadator în luptă – nici în grup, nici singur. Eliduc află toate acestea și hotărî că, de vreme ce era război, va rămîne prin părțile locului, în loc să plece mai departe. Dorea să-l ajute pe regele asediat, care era într-o situație din ce în ce mai grea și nu-l așteptau decît ruina și dezastrul. Se hotărî să se angajeze ca mercenar**.

Trimise soli la rege, explicîndu-i într-o scrisoare că-și părăsise propria țară și că venise să-l ajute; că era la dispoziția lui și că, dacă nu avea nevoie de serviciile pe care i le oferea, atunci îi cerea un zăpis de liberă trecere prin țara sa, pentru a-și oferi serviciile altcuiva. Cînd regele văzu mesagerii, se bucură și îi întîmpină cu căldură. Îl chemă pe comandantul castelului și dădu ordin să i se trimită o escortă lui Eliduc, pentru a fi adus dinaintea lui. Apoi regele dădu ordin să i se pregătească locuința și i se aranjă totul pentru o lună de ședere.

Escorta înarmată călare se duse după Eliduc. A fost primit cu mare cinste, după un drum fără

* În text apare „într-un castel“, dar pare evident că se referă la Exeter, la vremea aceea oraș-cetate. Se pare că Marie îi cunoștea importanța din perioada saxonă, cît și faptul că a fost asediat de Wilhelm Cuceritorul în anul 1068. Saxonii au luat zona de răsărit a Devon-ului și Exeter-ului de la celti, în a doua jumătate a secolului al VII-lea, deci sursa primară a lui Eliduc antedatează acest moment. Din întîmplare, Totnes este un port adesea menționat în *matière de Bretagne* (n.a.).

** ...*en soudees remaneir*. Cavalerul *soudoyer* trebuie înțeles (cel puțin în spațiul romanelor cavalerești) ca un luptător cinstit, îndemnat de o motivație mai onestă decît cea pe care o asociem acum ori chiar și în Renaștere noțiunii de mercenar. Poate că termenul japonez de „samurai“ este cel mai adecvat (n.a.).

peripeții. Fu adăpostit în casa unui locuitor bogat, om cu minte și purtare aleasă, care oferî cavalerului camera lui cea mai frumoasă, ornamentată cu tapiserii.

Eliduc ceru să i se pregătească o masă bogată, la care îi invită pe toți ceilalți cavaleri neliniștiți care locuiau în oraș. Le interzise oamenilor lui, chiar și celor mai lacomi, să accepte cadou sau plată timp de patruzeci de zile. A treia zi după sosirea lui, în Exeter se împrăstie vestea că inamicul pătrunsese de jur împrejur în ținut și se pregătea să atace porțile orașului. Eliduc auzi mulțimea speriată și se îmbracă în armură, iar oamenii lui făcură la fel. Nu erau în oraș decît paisprezece cavaleri capabili de luptă, restul fiind răniți sau capturați. Văzîndu-l pe Eliduc că încăleacă, se duc la locuințele lor și-și pun armura. Nu vor aștepta chemarea, vor ieși împreună cu el din cetate.

— Vom călări alături de tine, stăpîne, îi spun ei. Și ce vei face tu, vom face și noi.

Eliduc răspunde:

— Vă mulțumesc. Este cineva aici care cunoaște vreun loc bun de ambuscadă? Poate un defileu? Un loc unde să-i luăm prin surprindere. Dacă rămînem aici, urmează o bătălie îngrozitoare care nu va fi în avantajul nostru. Aveți vreun plan mai bun?

— Există un drum de căruțe îngust dincolo de pădure, de-a lungul cîmpului de in. Se vor retrage pe acolo după ce-și vor fi luat prada. De obicei nu mai sînt prudenți după ce au înhățat tot ce se putea înhăța. Își vor găsi un sfîrșit năprasnic.

— Prieteni, spuse Eliduc, un lucru este sigur. Dacă nu riști, chiar și atunci cînd lucrurile par fără nădejde, nu cîștigi nimic, fie în război, fie în faimă. Voi sînteți oamenii regelui și îi datorați credință absolută. Așa că urmați-mă oriunde voi

merge și faceți ce fac eu. S-ar putea să ne întoarcem fără pradă, dar nu ne va uita nimeni dacă astăzi noi îi vom înfringe pe dușmani.

Încrederea lui îi cuprinse și pe ceilalți cavaleri, care-l conduseră spre pădure. Se ascunseră de-a lungul drumului și rămaseră în așteptarea dușmanului. Eliduc plănuise totul, le arătă cum să atace în galop și ce să strige. Când dușmanul ajunsese la loc îngust, Eliduc dădu strigătul de luptă, apoi își îndemnă prietenii să fie curajoși. Loviră strașnic și nemilos. Luați prin surprindere, dușmanii care nu căzură secerați o luară la fugă. Încleștarea a durat puțin. Comandantul și alți cavaleri au fost capturați și puși sub paza scutierilor. De partea lui Eliduc, fuseseră douăzeci și cinci de oameni, care au luat treizeci din rîndul dușmanilor. Au luat de asemenea și multă armură și multe alte lucruri de valoare. Acum se întorc triumfători la cetate, încărcăți de această minunată victorie. Regele se afla sus în turn și era îngrijorat de soarta oamenilor săi. Se tînguia amarnic, spunîndu-și că Eliduc era un trădător care-i dusesese la pieire toți cavalerii.

Grupul se apropia, unii împovărați, alții legați, cu mult mai mulți decît plecaseră, ceea ce îl nedumerea pe rege, care nu mai știa ce să creadă. Dă ordin să se închidă porțile cetății, oamenii să se pregătească pe ziduri cu arcuri, săgeți și alte arme, gata de apărare. Dar nu vor avea nevoie de acestea. Eliduc trimise un mesager înainte să povestească cele întîmplate. Acesta îi spuse regelui cum mercenarul breton îl gonise pe dușman, cît de frumos se comportase. Nu mai văzuseră un asemenea luptător călare. El însuși îl capturase pe comandantul dușmanilor, luase douăzeci și nouă de prizonieri și mai rănise și omorîse mulți alți dușmani.

Cînd regele aude vestea ce bună, nu mai poate de bucurie. Coborî din turn și se duse să-l întîmpine

pe Eliduc, apoi îi mulțumi pentru tot ce făcuse și îi dădu toți prizonierii pentru a-i răscumpăra. Eliduc împărți armurile tuturor cavalerilor, nepăsând pentru oamenii lui decît trei cai care le reveneau de drept. Împărți tot restul, chiar și ce i se cuvenea, la prizonieri și alți oameni.

După această vitejie, Eliduc deveni marele favorit al regelui. Îl opri împreună cu oamenii care-l însoțeau pentru întreg anul care urma și Eliduc depuse jurămîntul de slujire cu credință. Apoi deveni protectorul țării.

Fiica cea tînără a regelui află și ea despre Eliduc și vitejia sa, despre cît era de frumos, cavalier mîndru, civilizat și generos. Ea trimise unul din pajii apropiați să-l invite, *să-l roage* pe Eliduc să vină la ea să o distreze. Trebuiau să stea de vorbă, să se cunoască și dacă nu ar veni, ea s-ar simți foarte jignită. Eliduc răspunde. Sigur că va veni, așteaptă cu nerăbdare să o întâlnească. Se urcă pe cal și, luînd un servitor, se duce să stea de vorbă cu fata.

Cînd ajunge la ușa camerei fetei, trimite pajul înainte. Nu dă buzna, așteaptă puțin, pînă cînd pajul vine înapoi. Apoi, cu o expresie blîndă, cu sinceritate și gesturi măsurate de bună creștere, se adresează tinerei doamne, mulțumindu-i pentru invitație. Guilliadun era foarte frumoasă. Îl luă pe cavalier de mînă* și îl conduse la o canapea

* Rangul ei înalt îi permitea să acorde un astfel de favor. În Evul Mediu bărbații de rang obișnuiau să prindă mîna stîngă a femeii doar atingîndu-i degetele. În Renaștere nu se cunoștea încă mersul la braț, degetele rafinate ale doamnelor fiind doar prinse ușor. Aceasta explică importanța erotică acordată mîinii feminine în perioada Evului Mediu și chiar pînă la Holbein. S-ar putea adăuga aici rolul pe care îl aveau în seducție materialele străvezii, rol atestat de surse masculine din acea perioadă. Pentru a o imagina pe Guilliadun – Guilli semnifica „de aur” – trebuie să împrumutăm un pasaj